

DE SEKSUELE EN SPIRITUELE BELEVINGSWERELD VAN DE MAN

Male sexuality and masculine spirituality^o.

James B. Nelson*

(vertaling en bewerking: L. Sommeling en H. Stuyling de Lange)

De wijze waarop een man zijn seksualiteit beleeft en zijn spirituele wereld vorm geeft, hangen nauw samen. Het is een circulair proces, dat kan worden toegelicht door verscheidene dimensies te beschrijven van mannelijke genderbeleving. Die onderscheiden dimensies zijn niet alleen van toepassing op mannen in de Verenigde Staten, maar gelden naar mijn mening ook voor mannen in sommige andere culturen. Ik vind dat mannelijke identiteit vooral negatief gedefinieerd is, want "mannelijkheid" wordt hoofdzakelijk omlijnd door het te stellen tegenover "vrouwelijkheid" en "homo-gedrag". En zo vindt mannelijkheid overwegend zijn fundering op lichaamsvervreemding en dit heeft wezenlijke gevolgen voor de wijze waarop mannen omgaan met wederzijds contact, intimiteit, vriendschap, sterfelijkheid en geweldhantering. En toch draagt de mannelijke lichaamsbeleving nog geheel andere mogelijkheden in zich; ik zal in deze lezing alternatieven voorstellen, die een meer genadige en lijfelijke geest ademen (Nelson, 1988).

Hedendaagse stromingen

Reeds lang wijzen feministen ons er op dat de westerse cultuur en religie levensgroot de betekenissen weerspiegelen die mannen aan hun lichamelijke en seksuele ervaringen toekennen. Mannen bleven maar steeds denken dat deze betekenissen niet specifiek mannelijk zijn maar eerder algemeen menselijk. Deze veronderstelling heeft mannen grotendeels onzichtbaar gemaakt voor zichzelf. Het heeft mannen ervan weerhouden om bewust en met zelfkritiek stil te staan bij hun zo engspecifieke wijzen van beleven.

* J.B. Nelson, Ph.D., Professor of Christian Ethics. United Theological Seminary of the Twin Cities, New Brighton, Minnesota, U.S.A.

^o Lezing gehouden tijdens het congres "Sex and Religion", juni 1991, Amsterdam. Vertaling en bewerking: Drs. Louis Sommeling, psycholoog-psychotherapeut en seksuoloog, in samenwerking met Mr. Hans Stuyling de Lange. De proceedings van dit congres verschijnen begin 1992 (in het Engels) bij Ridopi, Amsterdam-Atlanta.

Mannen zijn begonnen om hun mannelijkheidsbeleving te "ontmaskeren" in de afgelopen jaren, maar het gaat er verwarrend aan toe. De huidige stromingen in de "mannenbeweging" in de Verenigde Staten vormen een illustratie van de verwarring over de essentie van het echte probleem.

De meest conservatieve groep in de Amerikaanse mannenbeweging ziet feministische vrouwen en het verlaten van de traditionele genderrollen als de grote boosdoeners. Groepen voor "mannenrechten" illustreren deze ideologie. Vele van hun leden zijn alleen, na een relatie of huwelijk, en vechten met vrouwen om meer macht bij bezit en kinderen. Door zichzelf als pro-man uit te roepen, verraden deze groepen voor "mannenrechten" op een merkwaardige wijze een anti-man ideologie, want zij gaan er van uit dat mannen zich nergens-iets-van-aantrekkende-wellustige-wezens zijn, die getemd moeten worden door meer spirituele en beschaafde vrouwen.

Een tweede soort ideologie wordt zichtbaar in de "Mythisch-poëtische groep", die ik de "Masculinisten" zal noemen. Hier wordt als hoofdprobleem beschouwd het verlies van een archetypische mannelijkheid, die mannen ooit bezaten maar die zich in de moderne cultuur zelden meer voordoet. Dit komt omdat vaders van hun zonen vervreemd zijn, dat er geen mannelijke oudere mentoren meer zijn voor jonge mannen, en dat er geen mannelijke initiatie-riten meer bestaan. Als oplossing moet de archetypische mannelijkheid weer herontdekt worden door mannelijke verbroedering rond beelden uit mythen en sprookjes. De stuwende kracht en inspirator van deze groep is de Amerikaanse dichter Robert Bly, wiens boek "Iron John" onlangs een bestseller was (Bly, 1991). Hoewel zij bezweren dat zij niet anti-vrouw zijn, vrezen vele Masculinisten dat het radicale feminisme "een nieuw seksueel Manichaeïsme aan het bevorderen is, dat leert dat het vrouwelijke archetype gelijk staat met leven en voeding, terwijl het mannelijke archetype neerkomt op gewelddadigheid en overheersing" (Arnold, 1989). Zij geloven dat dit een wijdverbreide vijandigheid jegens mannen tot gevolg heeft en een fletse, wankel, softe mannelijke zelfbeleving. Daarom roepen Bly en anderen op tot "de mannelijke oermens", die weer gaat lijken op de diepe rijke mannelijkheid van Iron John. Deze groep geeft van weinig benul blijk voor de mogelijke uitwassen van de patriarchale samenleving en maakt zich niet druk over het feit dat hedendaagse mannelijkheidsbeleving vooral uit anti-vrouw en anti-homo opvattingen is samengesteld.

Het deel van de Amerikaanse mannenbeweging dat ik het meest opbouwend vind en dat echt bemoedigend is, zou men de "Liberationisten van de man" kunnen noemen. Deze groep neemt feministische kritiek op het patriarchaat serieus. Bovendien berust haar ideologie uitdrukkelijk op een drievoudige bevestiging: deze is pro-vrouw, pro-homo, en pro-man¹. Op deze uitgangspunten zijn ook mijn eigen overwegingen gebaseerd.

¹ Dit zijn de expliciet geformuleerde overtuigingen van de Nationale Organisatie van "Mannen Tegen Seksisme", de grote nationale organisatie van mannen in de V.S.

Hoe ontstaat mannelijkheid?

De wortel van het probleem is, geloof ik, dat we ons nog onvoldoende hebben bezig gehouden met vraagstukken betreffende het sociale proces van de vorming van mannelijkheid. De Britse socioloog Victor Seidler concludeert terecht dat "mannelijkheid in wezen een negatieve identiteit is, die aangeleerd wordt door zichzelf af te grenzen tegen emotionaliteit en hechtende verbondenheid" (Seidler, 1989). Ik zou echter verder willen gaan en stellen dat *de gangbare mannelijkheid ook te veel een negatieve identiteit is, omdat deze gefundeerd is in mannelijke vervreemding van het lichaam, want voor hetero-seksuele mannen zijn het vrouwen én homo's die bij uitstek het lichaam symboliseren*. Met andere woorden, juist door onszelf te definiëren tegenover vrouwen en homoseksualiteit, hebben wij mannen onszelf afgegrensd tegenover emotionaliteit en verbondenheid. Dit laatste geldt zowel voor niet-homo als homo-mannen. Hoe wij mannen ook geörienteerd zijn, in heteroseksuele culturen is ons allen bijgebracht dat mannelijkheid anti-vrouwelijk en anti-homo betekent. Als dit waar is, dan zal religie wellicht bij kunnen dragen aan het weer compleet maken en transformeren van mannen, waar deze de complete goedheid van lichamelijk leven en incarnatie (de openbaring van God door het menselijk lichaam) stelt.

Sommigen zullen tegenwerpen dat ik de blinde vlek die mannen ten opzichte van hun lichaam hebben, overdrijf. Het is waar dat wij mannen vaak trots zijn op ons lichaam; toch gaan we er instrumenteel mee om en is het verband zoek tussen ons beleven en onze lichamelijke gevoelens. Ook al zijn we dan vaak trots op onze seksualiteit en mannelijke levenskracht, zij is ons tevens vaak een bron van zorgen. De gedachte aan impotentie kan ons verlammen. En het idee dat een vrouw of een homo een meer seksueel wezen zou zijn dan wij, veroorzaakt bij de "echte" man zowel angst als woede.

Bovendien verwacht intimiteit ons vaak. Intimiteit en seks lijken één en hetzelfde te zijn. Diep in ons hart vrezen wij intimiteit met andere mannen, omdat het zin in genitale seks lijkt in te houden. En innige emotionele intimiteit met vrouwen ervaren we als verraad aan onze mannelijkheid, want onze eerste lessen over wat een man hoort te zijn, leerde we door het verbreken van de erotische binding met een vrouw – onze moeder.

Ons is geleerd dat echte mannen van seks houden, er altijd klaar voor zijn, en nooit hoofdpijn hebben. Toch hebben wij in onze jeugd seks niet leren kennen als een middel om ons hele lichaam te verwennen en ervan te genieten, maar eerder als een manier om genitale spanningen te ontladen. En we leerden dit laatste in wedijver af te meten aan andere mannen.

Gender-verschillen tussen mannen en vrouwen.

De negatief gedefinieerde mannelijke identiteit kunnen we in haar verschillende dimensies beschrijven. Er zijn tamelijk algemeen ervaren gender-verschillen in vele culturen.

4. De seksuele en spirituele belevingswereld van de man

- * Vrouwen beleven in het algemeen seksuele gevoelens verspreid over hun hele lichaam, terwijl mannen deze gevoelens vooral in hun genitaliën localiseren.
- * In seksuele zaken zijn vrouwen vooral op relationele aspecten gericht, terwijl mannen hun aandacht bij voorkeur richten op bepaalde daden en gebeurtenissen.
- * Vrouwen neigen ertoe helderder te zijn in hun gender-identiteit maar minder zeker te zijn over hun individuatie, terwijl voor mannen in het algemeen het omgekeerde geldt: grotere onzekerheid over de betekenis van hun mannelijkheid, maar zekerder over hun individuatie.
- * Door menstruatie, en voor sommigen door zwangerschap, zijn vrouwen veel meer vertrouwd met diepgaande lichamelijke veranderingen dan mannen.

De beleving van mannelijkheid en de wijze waarop een man zijn wereld vorm en betekenis geeft.

Wat kunnen dit soort verschillen inhouden voor de man en de wijze waarop hij zijn wereld vorm en betekenis geeft?

Laten we eerst de mannelijke neigingen eens bekijken om seksuele gevoelens te genitaliseren. Wij zijn meer geneigd dan de meeste vrouwen om seks te isoleren van andere gebieden van het leven. Om een of andere reden hebben wij geleerd dat seksualiteit gelijk staat met seks, en dat seks hetzelfde is als genitale lustbeleving. Met als gevolg dat onze genitaliën een centrale rol spelen in ons mannelijk zelfbeeld. Maar bovendien geven we een genitaal focus aan onze spirituele wereld – aan de wijze waarop wij de dingen voor ons het meest werkelijk en waardevol vinden, bekijken en waarderen.

Voor de vraag, *waarom* die genitale gerichtheid zich nu precies in mannen ontwikkelt, bestaan waarschijnlijk vele verklaringen. De fallocentrische socialisatie die patriarchale samenlevingen kenmerkt, verklaart natuurlijk veel. Ook fysiologische factoren spelen een rol. De genitaliën van een man zijn nu eenmaal meer extern, meer zichtbaar, en meer toegankelijk dan die van vrouwen. Jongens beginnen eerder te masturberen dan meisjes en doen het vaker, een gegeven dat hun genitale gerichtheid bij voortduring versterkt. De jongen heeft als puber te kampen met onwillekeurige erecties, die hem op de meest ongelegen momenten overvallen, en dit overtuigt hem er steeds meer van dat zijn penis niet alleen aandacht vraagt, maar ook een beetje anders is dan de rest van zijn lichaam (De heilige Augustinus was niet de enige man die geloofde dat zijn penis "een op zichzelf denkend wezen" is).

Wanneer ik feministen verslag hoor doen van hun lichamelijke ervaringen, dan raak ik onder de indruk van de wijze waarop de meeste vrouwen hun seksualiteit als binnen zichzelf gelegen, diepgaand en mysterieus beleven. Als man, ben ik daarentegen veelal geneigd om mijn seksualiteit als meer instrumenteel te ervaren. Mijn penis is voor mij een instrument om een geheim binnen te dringen, en te exploreren, dat volledig buiten mijzelf ligt. En de lineariteit, de hardheid, de overtuigende wijze waarop de onvolprezen erectie op zijn doel afgaat, zij zijn allen belangrijk voor mijn begrip van de werkelijkheid.

Dit maakt dat ik spiritueel en in mijn theologische denken geneigd ben te geloven dat mysterie "daar buiten" is in plaats van voeling te hebben met de geheimen die in mijzelf besloten liggen. Mysterie lijkt zich buiten mij te bevinden, het is iets dat moet worden gegrepen en gepenetreerd. En de mannelijke trekken in onze cultuur modelleren dat mysterie tot een rationele orde, tot structuur en tot wetmatigheid. In een dergelijke seksueel-spirituele beleving van de werkelijkheid neemt God de geslachtelijke identiteit aan van een transcendente man-god, hij wordt verspiritualiseerd (en zo ontlichaamd). Hij is dan gemaakt tot iemand die weinig gevoel kent en zijn macht unilateraal uitoefent; en hoewel nu Zichzelf genoeg en van niemand anders afhankelijk, eist Hij dat anderen voor "Hem" op de knieën gaan. De in het Westen als ideaal beschouwde eigenschappen van mannelijkheid worden aldus naar buiten toe geprojecteerd op de kosmos.

En zo is het spirituele pad op een ladder gaan lijken – we moeten omhoog klimmen naar daar boven, òpgaan tot God. En in dit ondermaanse, in de mannelijke prestatie-maatschappij, wordt ons bewustzijn nu gelijkelijk gedomineerd door de fallische waarden van lineariteit, directheid, recht op het doel af, hiërarchisch denken en macht. En daarom betekenen in de mannelijke prestatie-maatschappij harde feiten meer dan zachte; de schakelaar staat omhóóg wanneer de computer "aan" is, en naar beneden wanneer deze "uit" is; en lineair verband van oorzaak en gevolg is in de geschiedenis van meer belang dan cyclische getijden en kringloop der natuur. Onze theologische en spirituele zienswijzen zijn duidelijk aangetast door de wijze waarop mannen hun lichaam ervaren, een beleving waarbij de fallus tot centrum verheven is.

Een ander verschil in seksuele lichaamsbeleving is aan het licht gebracht door recente psychologische theorieën over gender-formatie². Dergelijke studies herinneren ons eraan dat het in de praktijk altijd een vrouw is - de moeder of haar vervangster - die in de eerste plaats de baby en het jonge kind grootbrengt. Daardoor zullen mannelijke en vrouwelijke kinderen de beide opdrachten tot gender-identiteit en individuatie verschillend ervaren. Het meisje ervaart zichzelf zoals haar moeder, voortdurend met haar; gender-identiteit lijkt vandaaruit op een natuurlijke wijze te ontstaan. Maar tegelijkertijd is haar individuatie meer problematisch. Voor de jongen geldt het omgekeerde. Als man kon ik mijn gender-identiteit uitsluitend tot stand brengen door mij van mijn moeder los te maken. En zo werd ik meer bedreven in individuatie. Maar mijn gender-identiteit, mijn gevoel voor mannelijkheid, bleef problematischer, vooral omdat de fysieke en emotionele afstand tot mijn vader weinig duidelijke aanknopingspunten bood aangaande de betekenis van het man zijn. En daarom kregen, net als bij de meeste andere jongetjes, negatieve definities de nadruk bij de vorming van mijn gender-identiteit. Ik ontdekte mannelijkheid door wat het *niet* was: jongens zijn geen meisjes; grote jongens huilen niet; zij zijn geen "mietjes" of "fatjes" of "moederskindjes": zij vluchten niet naar mamma toe. Mijn wankele mannelijkheid is van oorsprong af gegrondvest op negatieve identificaties.

² Ik verwijs vooral naar het werk van psychologen en sociologen als Nancy Chodorow, Carol Gilligan en Lillian Rubin.

Daarom raken de meeste mannen in mijn cultuur veel meer bedreven in de kunst van afstand nemen en separatie dan in die van intimiteitsbeleving. We leren onze grenzen goed te trekken. Wij leren dat separatie veel reëler is dan verbonden zijn. Wij leren dat intimiteit en eros (met andere menselijke wezens of met God) op de een of andere manier vijanden zijn van ware mannelijkheid. En intimiteit en eros zijn werkelijkheden met een sterk lichamelijk karakter. Zij lijken karakterestieker voor vrouwen en homo's dan voor "echte mannen". De grenzen goed getrokken houden, lijkt een absolute voorwaarde voor het behoud van mannelijkheid, en dat laatste vormt een taak die nooit ophoudt.

Laten we eens een ander algemeen verschil tussen seksen in ogenschouw nemen - namelijk het ondervinden van diepgaande lichamelijke veranderingen. Dergelijke ervaringen zijn typisch meer die van vrouwen dan van mannen. De vrouwen onder u, zijn onderworpen aan de maandelijks menstruele cyclus en dat heeft u niet of nauwelijks in de hand. Sommigen van u hebben ervaren hoe het is om zwanger te zijn, te bevallen en om borstvoeding te geven, allemaal lichaamsveranderende processen. Behoudens ernstige ziekte of een ongeluk, ondervinden de meeste mannen het grootste deel van hun leven geen diep in het lichaam grijpende veranderingen.

Het behoeft ons dan ook niet te verbazen dat er in de wereld van de man een opmerkelijke angst voor de dood heerst. Kenmerkend zijn de gevoelens die de mannelijke dichter Dylan Thomas tot uitdrukking bracht toen hij ons de raad gaf om niet zomaar mee te gaan die goede nacht in, maar om ons liever razend en vechtend te verweren tegen het stervende licht. Lichamelijke veranderingen beangstigen ons, want we hebben ze nooit ervaren. De meest radicale van alle lichamelijke veranderingen is de dood. Het is de ultieme aanval op onze lichamelijke onkwetsbaarheid, op onze rechtlijnigheid van denken, op het in de hand hebben en meester zijn der dingen, op ons zegevieren. Dood is de uiteindelijke impotentie, slappige nietsheid, de volstreekte nederlaag op stevigheid en daadkracht. Wanneer mannen niet goed kunnen omgaan met dood, kunnen zij ook de smart niet onder ogen zien bij deze radicale verandering en kwetsbaarheid. En wanneer verdriet ontlopen wordt, dan is een man nog verder van huis, vervreemd van de gevoelens in zijn lichaam.

Dit soort lichaams- en gender-belevingen zullen de meeste mannen in het algemeen wel herkennen. Ik geloof niet dat anatomie bepalend is. Er bestaat geen eenduidig en rechtstreeks biologisch determinisme voor onze gender-constructies. Wel is er een ingewikkeld samenspel tussen anatomie en psyche. Wanneer dit waar is voor een aantal destructieve elementen in het begrip mannelijkheid, waarom zou dit verband dan ook niet bestaan voor het meer constructieve en beloftevolle potentieel van mannelijkheid? Daarover nu.

Naar een geestrijker soort mannelijkheid en wereld

Welke aspecten in de mannelijke lichaamsbeleving kunnen van betekenis zijn voor een geestrijker soort mannelijkheid? Als voorbeeld richt ik mij op de genitaliën en onderzoek wat zij aan betekenissen openbaren. Hoewel ik hierboven heb gesteld

dat mannen hun seksueel gevoelen veel te veel genitaliseren, wil ik daar nu de kanttekening bij plaatsen dat het werkelijke probleem niet zozeer het genitaliseren op zich is, maar veeleer de *eenzijdigheid* ervan. Mannelijke genitalisatie is nadrukkelijk *fallisch* en daarom partieel. En wanneer een deel van de werkelijkheid tot geheel wordt verheven, komt dat altijd neer op misvorming en afgoderij.

In de Romeinse mythologie was Priapus, zoon van Dionysius en Aphrodite, de God van de vruchtbaarheid. De afbeeldingen van Priapus tonen een lelijke kleine man met een enorme erectie. Bij de indeling van seksuele dysfuncties betekent priapisme de pijnlijke klinische conditie van een erectie die niet wil verdwijnen. Priapus en priapisme symboliseren de afgoderij van de halve waarheid. De fallus in erectie vormt inderdaad een vitaal bestanddeel van de lichamelijke en seksuele beleving van de man, en zo dus ook een belangrijk onderdeel van zijn ervaringswereld. Maar het is slechts een onderdeel. Wanneer het hierbij zou blijven, dan zou onze seksualiteit en onze wereld pijnlijk en bizar zijn, zowel voor ons zelf als voor anderen. Maar dat is in feite wel zoals het vaak gaat. De fallocentrische mannelijkheid en de wereld zoals de man die zich geschapen heeft, zijn inderdaad pijnlijk en bizar geworden.

Aan de zachtheid van onze penis gaat onze aandacht voorbij. Toch is het maar goed dat de meeste mannen het merendeel van de tijd een slappe hebben. Wij onderwaarden onze genitale zachtheid niet alleen omdat ons in het patriarchaat zo veel fallische waarden zijn aangeleerd, maar ook omdat wij allen mannelijke energie en echte mannelijkheid vereenzelvigen met de vitaliteit van jeugdige mannelijke uitstraling. Wanneer we ouder worden, neemt de hardheidsgraad van onze penis af. Bang als we zijn voor onze eigen sterfelijkheid, willen we dan onze eigen genitale zachtheid niet zien en projecteren we deze eigenschap op vrouwen die we dan zwak vinden, en zacht en kwetsbaar – allemaal tekenen van sterfelijkheid, allemaal eigenschappen om op neer te kijken en te ontkennen.

De manier waarop een man zijn testikels ervaart, kan ook nog worden vergeleken met de beleving van fallische mannelijkheid. De testikels zijn een plaats van incubatie, een kwetsbare kiemplaats. De testikels zijn tevens symbool van geduldig wachten – zij "hangen" daar zo maar wat. Net zoals de slappe penis tot onze echte mannelijkheid kan behoren, zo toont ons ook "testiculaire mannelijkheid" nog duidelijk hele andere ontplooiingskansen dan fallische mannelijkheid³ kan bieden.

De onderwaardering van genitale zachtheid en overwaardering van de fallus hebben de wereld tot een gevaarlijke plaats gemaakt voor mannen. De prijs voor die onderwaardering, is het verlies van een wezenlijke spirituele energie en kracht. Het is de energie en kracht die met de Via Negativa geassocieerd wordt.

Van oudsher openbaart de Westerse spiritualiteit ons twee wegen naar de aanwezigheid van God: de Via Positiva en de Via Negativa, de positieve weg en de negatieve weg. De eerste is de weg van bevestiging, van dankzegging, van extase. Het is een weg van licht, een weg van vervuld worden door de heilige volheid en van

³ "Testiculaire mannelijkheid" is op inspirerende wijze uitgewerkt door Prof. Arthur Flannigan- Saint-Aubin (ongepubliceerd artikel, gepresenteerd op de 3e jaarlijkse Mannen Studies conferentie, Tucson, AZ, 6 juni 1991).

opgaan tot de goddelijke hoogte. De Via Negativa is de weg van leeg maken en ontledigd worden. Het is een weg van duisternis. Het is verzingen in nietigheid en in geheiligde diepten. Voor het evenwicht en de vervulling heeft het ene pad het andere nodig. De overontwikkeling van de één ten nadele van de ander, misvormt.

In de mannelijke beleving lijkt de Via Positiva sterke associaties op te roepen met de fallus, terwijl de Via Negativa nauw is verbonden met genitale zachtheid. En bij de meeste mannen blijft deze laatste weg onontdekt, een niet opgemerkt en verwaarloosd spoor. De ervaring van neergaan, los laten en zichzelf leeg maken is een geestelijke weg. Het is ook een genitale ervaring. De innerlijke ervaring van neergaan, los laten en leeg worden, is het ervaren van goddelijke genade, zoals dat in de Christelijke traditie wordt gezien. Het betekent God zo vertrouwen dat het niet nodig is dat wij iets *doen*, dat ons *zijn* genoeg is. Het betekent ruimte geven aan onze tranen, die eenmaal begonnen, blijven komen. Het betekent onszelf toevertrouwen aan de duisternis van de slaap, zo gelijkend op die van de dood. Het betekent afstand nemen van onze eigen creatie en rusten in de diepte van de overtuiging dat wijzelf niet degenen zijn die scheppen.

Of beschouw duisternis, een ander thema van de Via Negativa. Duisternis lijkt verbonden te zijn met de kosmische moederschoot waar wij uit voortkomen; het heeft zijn eigen energie en kracht. Maar de meeste mannen voelen zich minder thuis bij het duister dan bij het licht. Wij zijn erfgenamen van de Verlichting. Onze psyche koppelt duisternis aan dood, en verbindt het met woede, verdriet en met het onbekende – allemaal typisch angsten van mannen. Maar de slappe penis, in tegenstelling tot de fallus, is een creatuur van het duister. Hij is in ruste en slaapt. Wij zijn ons niet bewust van zijn aanwezigheid. Wanneer we er aan denken, hechten we aan hem minder waarde dan aan de fallus, want in ruste symboliseert hij onze angsten en zijn hangende buigzaamheid suggereert impotentie. En de angst voor dood en impotentie is de oorzaak van veel mannelijke vernietingsdrang. Maar zonder het duister is er geen groei, geen geheimnis, geen ontvankelijkheid, geen echte creativiteit. Zonder het vriendelijk duister, wordt het licht zo fel.

Alternatieve vormen van macht en invloed.

Wat de zachtheid van de mannelijke genitaliën ons tenslotte nog openbaart, is een andere opvatting van macht. In culturen waar het mannelijke overheerst, wordt macht vooral éénzijdig opgevat, op de dimensie overheersing-overheerst worden. Het is de mogelijkheid anderen naar zijn hand te zetten en daarbij zelf zo veel mogelijk buiten schot te blijven. Macht wordt kwantitatief opgevat, en is des te sterker wanneer het dwingend wordt opgelegd en in zijn uitoefening niemand anders nodig heeft. Men gelooft dat macht kwantitatief beperkt is en daarom vergroot kan worden door met anderen in strijd te gaan. Een machtig man is iemand die alle touwtjes in handen heeft. Hij beheerst zijn lichaam, zijn gevoelens, zijn relaties, zijn werk, zijn vrouw, zijn kinderen en zijn leven. Laten we dit soort macht "fallische macht" noemen.

Hoewel er omstandigheden kunnen zijn waarin iemand soms terecht en adequaat

op deze wijze macht uitoefent, is dit toch slechts een gedeeltelijke waarheid. En wanneer een deel-waarheid voor de volledige waarheid wordt aangezien, dan wordt deze demonisch en van een vernietigende kracht. Wanneer ik steeds maar mijn lichamelijke uitingen probeer te beheersen, dan ontwikkel ik weinig begrip voor mijn emotionele leven, en wanneer ik er in slaag om mijn emoties werkelijk te beheersen, dan zal ik bijna zeker door hen overmand worden. Wanneer ik vind dat ik anderen moet manipuleren, dan zal ik waarschijnlijk geen toegang vinden tot hun subjectiviteit; wie de ander in zijn macht heeft, weet weinig van de gevoelens van degene die onder ligt en hoe deze de wereld beleeft; de onderdrukte daarentegen heeft zijn ogen wijd open.

Er is nog een ander soort macht. Haar geheim ontsluit zich in de zachtheid van onze genitaliën en de verborgenheid van onze testikels. Deze macht is relatie-scheppend en vruchtdragend. Zij is er niet op gericht om een ander te beheersen of diens macht onderuit te halen. Haar doel is elkaar over en weer te versterken. Zij is bereid zowel invloed uit te oefenen als ook zich te laten beïnvloeden. Een man met dit soort macht is grootmoedig van geest, maar zijn grootheid is kwalitatief van karakter, niet kwantitatief. Hij kan incasseren en staat open voor het leven in al zijn verschijningsvormen zonder zijn integriteit en individualiteit te verliezen. Hij legt een levendige en veelzijdige belangstelling aan de dag voor alles om hem heen zonder zich defensief of onzeker op te stellen.

Hij is in staat anderen te stimuleren zich in hun eigen richting te ontwikkelen, ook als dat de zijne niet is (Loomer, 1974).

Nelson wijdt nu uit over homofobie waarin dezelfde patronen duidelijk worden. Samengevat komt het op het volgende neer:

Aan homofobie ligt de angst ten grondslag om voor verwijfd te worden aangezien, en voor iemand die naar lichamelijke intimiteit verlangt. Door onze vervreemding van ons lichaam verlangen we daar echter sterk naar, en zijn jaloers op homo's. Maar we zijn er ook bang voor; onze angst voor onze sterfelijkheid wordt in homoseksueel verkeer niet in voortplanting gecamoufleerd, maar krijgt door Aids eerder meer nadruk. Nelson eindigt nu als volgt:

Menselijke mannelijkheid dichtbij

Voor mannen is het ervaren van meer positieve dan negatieve manieren om hun man-zijn vorm te geven een dringende en ingrijpende spirituele en seksuele overgave. Het circulaire verband tussen religie en seksualiteit is heel duidelijk. Mijn spiritualiteit heeft een christelijke achtergrond. De belijdenis van de incarnatie staat daar zeer centraal - de vaste overtuiging dat God op beslissende wijze te ervaren is in ons stoffelijk lichaam. De goddelijke incarnatie vond niet eenmalig plaats (in Jesus Christus), maar gebeurt steeds weer in en door ons. Het Woord (logos) *werd* niet alleen vlees, maar het *wordt* vlees. Met Nikos Kazantzakis (1965) wil ik verzekeren, dat "in mij zelfs het meest metafysische vraagstuk de gedaante aanneemt van een warm fysiek lijf dat ruikt naar zee, aarde en menselijk zweet. Om mij te raken, moet het Woord warm vleeselijk worden. Alleen dan kan ik werkelijk begrijpen - wanneer ik kan ruiken, zien en aanraken". Dit te erkennen is van levensbelang voor de seksuele en spirituele belevingswereld van de man.

Literatuur

- Arnold S.J. en M. Patrick (1989). In search of the Hero: Masculine Spirituality and Liberal Christianity. *America*, 161.
- Bly, R. (1991). *Iron John: a book about men*. Addison-Wesley Publishing Co.
- Kazantakis, N. (1965). *Report to Greco*. Bruno Cassier, Oxford.
- Loomer, B. (1974). *S.I.Z.E. Criterion*, 13.
- Nelson, J.B. (1978). *Embodiment*. Augsburg Publishing House. Minneapolis, Minnesota.
- Nelson, J.B. (1988). *The intimate connection: male sexuality, masculine spirituality*. The Westminster Press, Philadelphia.
- Seidler, V.J. (1989). *Rediscovering masculinity: reason, language and sexuality*. Routledge, London.

Summary

Male sexuality and masculine spirituality.

The circular process of religion and sexuality is strikingly relevant to issues of male sexuality and masculine spirituality. Current masculinity is too largely a negative identity because it is grounded in male body alienation. For heterosexual men it is women and gay men who most clearly symbolize the body. The male penis is an instrument for penetrating and exploring a mystery which is essentially external to men. Linearity, hardness and unilateral power are becoming important to understand reality. These qualities of Western masculinity are projected onto the cosmos and God. Instead of phallic genitalization, the experience of the genital softness and testicular masculinity reveals another more gracious, relational and life-giving incarnated reality.